

forskning.no

Kultur

Helse

Miljø

Samfunn

Teknologi

Naturvitenskap

Blogg

Meninger

Plantepressa

- en blogg fra botanikere ved Norsk institutt for naturforskning

Stisyklistere er blant de nye brukergruppene som skal ønskes velkommen inn i nasjonalparkene. (Foto: Marianne Evju)

Egner nasjonalparker seg til stisykling?

Den norske allemannsretten er hjørnesteinen i det norske friluftslivet. Den gir oss stor frihet til å ferdes i naturen, også i de delene av naturen som er vernet. Nå ønsker Regjeringen å endre Friluftsløven, slik at sykling i større grad behandles likt som ferdsel til fots i naturen.

Marianne Evju

NORSK INSTITUTT FOR NATURFORSKNING

Sir
NOI

PUBLISHED November 22. 2018

På det norske fastlandet har vi 40 nasjonalparker. Nasjonalparker er større naturområder som er uten store naturinngrep og som er vernet mot «varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner». Ferdsel til fots er tillatt, og kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder, og bare dersom det er nødvendig for å bevare spesielle naturverdier.

Norske politikere har slått fast at nasjonalparkene våre har plass til flere folk. Allerede i 2003 åpnet Regjeringen for større grad av lokal verdiskapning og kommersiell reiselivsvirksomhet i nasjonalparkene, gjennom den såkalte «Fjellteksten». Nå jobber nasjonalparkene med å utvikle merkevarestrategier og besøksstrategier, og slagordet som brukes, er «Velkommen inn».

Ønsker terrengsyklister og kitere velkommen

Mens det før har vært den glade vandrer – eller det tradisjonelle friluftslivet - som har vært velkommen, er det nå også et velkommen inn til nye brukergrupper og nye bruksformer, som for eksempel stisyklister.

Dette kan vi lese ut av Regjeringens melding til Stortinget fra 2016, den såkalte Friluftsmeldingen. I Regjeringens Handlingsplan for friluftsliv, som klima- og miljøminister Ola Elvestuen lanserte i sommer, er dette gjort enda tydeligere: «Det er behov for enkelte endringer i frilftsloven og i forskriftene for nasjonalparker og verneområder for å legge til rette for at friluftslivet kan utvikles

Norske nasjonalparker er viktige områder for friluftsliv, og i mange av nasjonalparkene er friluftsliv en del av formålet med vernet. Her fra Børgefjell nasjonalpark. (Foto: Marianne Evju)

gjennom nye ikke-motoriserte aktiviteter, for eksempel terrengsykling og kiting.»

Kort sagt: Regjeringen ønsker å likebehandle sykling med ferdsel til fots i nasjonalparkene, slik at sykling blir tillatt på eksisterende veier, kjørespor og stier. Målsetningen er å endre lovverket innen 2020. Unntaket er verneområder hvor hensynet til verneverdiene gir grunnlag for å forskjellsbehandle sykling og ferdsel til fots.

Spørsmålet som reiser seg, er da: Er det noe grunnlag for å forskjellsbehandle disse ferdselsformene? Har sykling en annen effekt på naturen enn ferdsel til fots?

Hvilken effekt har sykling på naturen?

Det første vi må vite, er hva slags effekt ferdsel har. Hva skjer når vi går eller sykler? Jo, vi sliter på vegetasjonen, slik at jordsmonnet eksponeres. Jorda komprimeres og får dårligere evne til å ta opp vann. Vannet samles oppå jorda. I flatt terreng, eller der jorda er veldig rik på organisk materiale (for eksempel i myr), gir ferdsel dermed utvikling av gjørmehøl. I bratt terreng vil jordpakking og oppsamling av vann øke erosjonen – stiene blir små bekker som vasker med seg jorda.

Det andre vi må vite, er om sykling gir mer slitasje og erosjon enn det å gå på en sti gjør? Det er gjort overraskende få sammenlignende studier, og studiene er av to typer. De første er rent eksperimentelle og er gjennomført omtrent slik: Ta et uberørt område, lag eksperimentelle «baner», send gående i noen og syklist i andre og mål slitasjen. Da finner man at med økende antall passeringer, øker slitasjeeffektene, men de flater ut etter en stund, det vil si at har du først nådd et visst nivå av bruk, skjer det ikke særlig mye mer. Og kurvene er like for syklist og for gående – det vil si, ingen forskjell i effekter. Svakheten ved slike eksperimentelle studier er blant annet at de ikke går på eksisterende stier, og de reflekterer ikke reell adferd i naturen, der folk går ved siden av hverandre, forbi hverandre, rundt blauthøl, skrenser i svinger, sklir i oppoverbakke og så videre. Videre er det bare et fåtall studier, med ganske få passeringer. Så selv om disse studiene tyder på at slitasjeeffekten fra syklist og gående er lik, så har de noen begrensninger.

Den andre typen studier er observasjonsstudier av slitasje på sti, der man ser på slitasje i stier som er mye og lite brukt. Vi i NINA har gjort det for sykling og hesteridning. Både våre og andre studier viser at mye sykling gir bredere og dypere stier enn lite sykling. Mer bruk gir altså mer slitasje. Men utfordringen med disse studiene – både våre og andres – er at stiene er flerbruksstier, de brukes av folk til fots, folk på hest, på sykkel og av beitedyr. Det vil si at vi kan si at mer sykling gir mer slitasje enn mindre sykling, men dataene gir oss ikke et grunnlag for å si at mer sykling gir mer slitasje enn mer gåing.

Det som er tydelig fra slike slitasjestudier, er at ulike stier – eller deler av stier – har ulik egnethet for ferdsel. Naturforholdene er viktig. I bratt terreng oppstår det lettere erosjon og utvasking enn i flatt terreng. Finkornet jord vaskes fortere bort enn grus eller større stein. Og når stiene blir uframkommelige, dannes nye stier ved siden av. I vått terreng oppstår ofte slitasje som fører til stiuvidelser, som fører til slitasje, som fører til stiuvidelse, og så videre.

Jubel og bekymring – og behov for kunnskap

Og der står vi. Regjeringen har bestemt at nasjonalparkene skal åpnes for stisykling. Syklistene jubler og turfolket er bekymret, [ifølge NRK.no](https://www.nrk.no). Og miljøforvaltningen har behov for konkret kunnskap: dersom sykling fortsatt skal forbys i nasjonalparkene, må det være fordi effektene av sykling er annerledes enn effektene av ferdsel til fots. De studiene som er gjort til nå, gir ikke grunnlag for å konkludere om det.

Her kommer vi i NINA inn. Vi er i oppstartsfasen nå på et toårig prosjekt finansiert av

Miljødirektoratet, om «Slitasje og egnethet for stier brukt til sykling». De neste to årene skal vi bruke på å forstå effektene av sykling på sti sammenlignet med ferdsel til fots på sti. Vi skal rett og slett gjennomføre et stort felteksperiment neste sommer, hvor vi skal mobilisere en hel masse frivillige. Vi skal sende dem ut, stisyklister og gående, på hver sine stier, og gjennom sommeren skal vi måle slitasje, slik at vi kan hvordan ulike mengder ferdsel, fra ulike brukergrupper, påvirker stier under ulike naturforhold. For å heve oss ett hakk i forhold til andre studier som er gjennomført, må vi klare å sikre realistisk adferd blant de som er ute og ferdes. Folk må få gå ved siden av hverandre om det faller seg naturlig. Syklistene må sykle som de vanligvis gjør, selv om det innebærer å skrense i svinger. Vi må også klare å separere effekten av gåing og sykling. Det vil si at vi må finne stier som brukes lite, slik at våre frivillige forsøkspersoner utgjør nesten all ferdselen på studiestiene våre. Det blir en kjempeutfordring. Men hvis vi får det til, blir det et kjempeløft for kunnskapsstatusen på dette feltet. For det er liten tvil om at sykling på sti vekker mange følelser og at ulike brukergrupper kan ha temmelig sterke meninger om hverandres måte å ferdes på.

Marianne Evju, Siri Lie Olsen, Mari Jokerud og Dagmar Hagen er alle økologer og forskere i NINA, opptatt av hvordan ulike menneskelige aktiviteter påvirker naturen.

Kilder:

Handlingsplan for friluftsliv: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handlingsplan-for-friluftsliv/id2607767/>

Hagen, D., Evju, M., Olsen, S.L., Andersen, O. & Vistad, O.I. 2016. Effekt av sykling og ridning på vegetasjon langs stier. Resultater fra en feltstudie. NINA Rapport 1288. Norsk institutt for naturforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2415562>

<https://www.nina.no/Våre-fagområder/Prosjekter/Sårbarhetsvurdering-i-norske-verneområder>

BLOGG PLANTEPRESSA

OM FORSKNING.NO

forskning.no er en nettavise med norske og internasjonale forskningsnyheter.

forskning.no gis ut under [Redaktørplakaten](#).

Ansvarlig redaktør / daglig leder:

Nina Kristiansen, tlf 414 55 513

Redaksjonssjef Bjørnar Kjensli, tlf 942 43 567

Annonser: HS Media, Mona Kalvatn, 95 11 92 33

Stillingsmarked: Preben Forberg, 413 10 879

KONTAKT OSS

epost@forskning.no

tlf 22 80 98 90

[Redaksjonen](#) - ansatte

Besøksadresse:

Sandakerveien 24 C (Myrens verksted), Bygg D3

Postadresse:

Pb 5 Torshov, 0412 Oslo

FØLG OSS

[@forskningno](#)

[/forskning.no](#)

VÅRE SAMARBEIDSPARTNERE

Akershus universitetssykehus HF

Artsdatabanken

De nasjonale forskningsetiske komiteene

De regionale forskningsfondene

Diku – Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning

Fafo

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond

Forsknings- og utviklingsavdelingen, Psykisk helse og rus, Vestre Viken HF

Forsvarets forskningsinstitutt

NIKU Norsk institutt for kulturminneforskning

NILU - Norsk institutt for luftforskning

NLA Høgskolen

NMBU - Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

NORSØK – Norsk senter for økologisk landbruk

NTNU

Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse

Nasjonal kompetansetjeneste for kvinnehelse

Nasjonalforeningen for folkehelsen

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)

Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Norsk institutt for vannforskning (NIVA)

Opplysningskontoret for Meieriprodukter

OsloMet – storbyuniversitetet

Polithøgskolen

RBUP Øst og Sør

Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning

SINTEF

Senter for grunnforskning (CAS)

Framsenteret	Nasjonalt senter for e-helseforskning	Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter
GenØk – Senter for biosikkerhet	Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge - NUBU	Simula Research Laboratory
Handelshøyskolen BI	Nofima	Statens strålevern
Havforskningsinstituttet	Nord universitet	Statped
Høgskolen i Innlandet	Nordlandsforskning	Sykehuset Innlandet HF
Høgskolen i Molde	Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE)	Tannhelsetjenestens kompetansesentre
Høgskolen i Østfold	Norges Geotekniske Institutt	UiT Norges arktiske universitet
Høgskulen på Vestlandet	Norges Handelshøyskole	Universitetet i Agder
Høyskolen Kristiania	Norges forskningsråd	Universitetet i Bergen
Institutt for samfunnsforskning	Norges geologiske undersøkelse	Universitetet i Oslo
KS FoU	Norges idrettshøgskole	Universitetet i Stavanger
Kompetanse Norge	Norges musikkhøgskole	Universitetet i Sørøst-Norge
Kriminalomsorgens høgskole og utdanningssenter KRUS	Norsk Polarinstitutt	Universitetssenteret på Svalbard (UNIS)
Meteorologisk institutt	Norsk Regnesentral	Vestlandsforskning
NIBIO	Norsk Romsenter	Veterinærinstituttet
		Vitenskapskomiteen for mat og miljø